

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка
Економічний факультет
Кафедра економічної кібернетики

Затверджено

На засіданні кафедри
економічної кібернетики
економічного факультету
Львівського національного
університету імені Івана Франка
(протокол № 1 від 30.08.2023р.)

Завідувач кафедри

 доц. к.е.н. Артим-Дрогомирецька З.Б.

Силабус з навчальної дисципліни
«Математичні методи і моделі ринкової економіки»,
що викладається в межах
другого (магістерського) рівня вищої освіти
для здобувачів з спеціальності 051 «Економіка»
освітньо-професійної програми «Економічна кібернетика»

Львів 2023 р.

Назва дисципліни	Математичні методи і моделі ринкової економіки
Адреса викладання дисципліни	Львівський національний університет імені Івана Франка, економічний факультет м. Львів, просп. Свободи, 18
Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна	Економічний факультет, кафедра економічної кібернетики
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	Галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» Спеціальність 051 «Економіка» Освітня програма «Економічна кібернетика»
Викладачі дисципліни	Зомчак Лариса Миколаївна, к.е.н., доцент, доцент кафедри економічної кібернетики
Контактна інформація викладачів	Larysa.zomchak@lnu.edu.ua
Консультації з питань навчання по дисципліні відбуваються	Консультації в день проведення лекцій/практичних занять (за попередньою домовленістю). Також можливі он-лайн консультації через Zoom, Microsoft Teams або подібні ресурси. Для погодження часу он-лайн консультацій слід писати на електронну пошту викладача або дзвонити.
Сторінка курсу	Сторінка курсу https://e-learning.lnu.edu.ua/course/view.php?id=1563
Інформація про дисципліну	Курс розроблено таким чином, щоб надати учасникам необхідні знання, обов'язкові для того, щоб проводити прикладні дослідження економічних систем методами математичного моделювання. Тому у курсі представлено як огляд підходів до моделювання ринкової економіки, так і процесів та інструментів, які потрібні для їхньої реалізації.
Коротка анотація дисципліни	Дисципліна «Математичні методи і моделі ринкової економіки» є нормативною дисципліною з спеціальності 051 «Економіка» освітньої програми «Економічна кібернетика», яка викладається в 1 семестрі в обсязі 4 кредитів (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS).
Мета та цілі дисципліни	Метою вивчення нормативної дисципліни «Математичні методи і моделі ринкової економіки» є набуття знань формування компетенцій, навичок, які забезпечують коректну формалізацію різних класів економічних систем, розробку та реалізацію математичних методів розв'язування, змістовну інтерпретацію результатів розв'язування задач математичного моделювання в економічних системах.
Література для вивчення дисципліни	Базова література: 1. Вітлінський В. В. Моделювання економіки: навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. / В. В. Вітлінський, М. Г. Акулов. - Вінниця : Нілан, 2014. - 333 с. 2. Вовк В.М. Оптимізаційні моделі економіки: навчальний посібник / В. М. Вовк, Л. М. Зомчак. – Львів : ВЦ ЛНУ імені Івана Франка, 2013. – 318 с. 3. Кігель В.Р. Математичні методи ринкової економіки: Навч. посіб./ Кігель В.Р. - К. : “Кондор”, 2003. – 158 с. 4. Клебанова Т.С. Математичні методи і моделі ринкової економіки/ Клебанова Т.С., Кизим М.О., Черняк О.І., Раєвнева

- О.В. та ін Харків: ІНЖЕК, 2010. – 456 с.
5. Козак Ю. Г. Математичні методи та моделі для магістрантів з економіки. Практичні застосування. Навч. посіб. / Ю. Г. Козак, В. М. Мацкул. – К.: Центр учбової літератури, 2017. – 254 с.
  6. Математичні моделі та методи ринкової економіки : навч. посіб. / В. В. Вітлінський, О. В. Піскунова. — К. : КНЕУ, 2010. —531 с.
  7. Математичні моделі та методи ринкової економіки : практикум / В.В. Вітлінський, О.В. Піскунова, О.В. Ткач, В.І. Скіцько, О.М. Новоселецький. – К.: КНЕУ, 2014.- 362 с.
  8. Методологія наукових досліджень у статистиці : навч. посібник / [Матковський С. О., Вдовин М. Л., Гринькевич О. С., Зомчак Л. М., Лагоцький Т. Я., Панчишин Т. В.] – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2014. – 280 с.
  9. Ризики, безпека, кризи і сталий розвиток в економіці: методології, моделі, методи управління та прийняття рішень : монографія / [Рамазанов С. К. та ін.] ; під заг. ред проф. Рамазанова С. К. ; Східноукр. нац. ун-т ім. Володимира Даля. - Луганськ : Ноулідж, 2012. - 947 с.
- Додаткова література:
10. Баранкевич М.М. Вступ до математичної економіки. Фундаментальні моделі : Навч. посіб. / М.М. Баранкевич, В.Б. Антонів. – Дрогобич, Коло, 2009. – 348 с.
  11. Вовк В.М. Математичні моделі дослідження операцій в економіко-виробничих системах / В.М. Вовк. – Львів: ВЦ ЛНУ, 2007. – 584 с.
  12. Григорків В.С. -Моделювання економіки : навчальний посібник / Григорків В.С. - Чернівці : ЧНУ, 2009. - 320 с.
  13. Григоруk П. М. Багатомірне економіко-статистичне моделювання: навч. посібник / П. М. Григоруk. - Л. : Новий Світ-2000, 2006. - 147 с.
  14. Зомчак Л.М. Моделювання економіки: практикум. – Львів: Видавництво Львівського університету. – 2012. – 100 с.
  15. Зомчак Л. М. Економетричне моделювання функціонування та розвитку аграрного сектору України : монографія / Л. М. Зомчак, М. В. Негрей. – Київ : Компринт, 2018. – 256 с.
  16. Вдовин М., Зомчак Л., Боднар О. Кластеризація країн ЦСЄ за показниками ЗЕД. Економіка та суспільство. 2021 Вип. 26. DOI: 10.32782/2524-0072/2021-26-50
  17. Зомчак Л. М., Нич О.В. Економіко-математичне моделювання фінансової стійкості підприємств методом головних компонент. Економіка та суспільство. 2017. №8. С. 850-853.
  18. Вовк В.М. Оптимізаційні методи і моделі: навч. посібник / В.М. Вовк, Л.М. Зомчак. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2014. – 360 с.
  19. Іваненко Т. В. Математичні методи в економіці: навч. посіб. / Іваненко Т. В., Іваненко О. О. ; ВНЗ "Ун-т економіки та права "КРОК". - Київ : Ун-т економіки та права "Крок", 2014. - 253 с.
  20. Козак Ю.Г. Математичні методи та моделі для магістрантів з економіки. Практичні застосування . Навч. посібник / Ю. Г. Козак, В. М. Мацкул.. - Київ : «Центр учбової літератури», 2016.- 252 с.

	<p>21. Romer D. Advanced Macroeconomics, 4/e. New York: McGraw-Hill, 2011.</p> <p>22. Hal R. Varian Intermediate Microeconomics: A Modern Approach. W.W. Norton & Company, 2010.</p> <p>23. Serrano R., Feldman A. A Short Course in Intermediate Microeconomics with Calculus. Cambridge: Cambridge University Press, 2012.</p> <p>24. <u>The Economics Network</u> Online Text and Notes in Mathematical Economics https://www.economicsnetwork.ac.uk/teaching/Online%20Text%20and%20Notes/Mathematical%20Economics</p> <p>25. Mathematical tools for intermediate economics classes Iftekher Hossain https://economics.uwo.ca/math/resources/content/index.html</p> <p>26. Principles of Microeconomics MIT OpenCourseWare Free Online Course Materials https://ocw.mit.edu/courses/economics/14-01-principles-of-microeconomics-fall-2018/</p> <p>27. Intermediate Microeconomic Theory MIT OpenCourseWare Free Online Course Materials https://ocw.mit.edu/courses/economics/14-04-intermediate-microeconomic-theory-fall-2006/</p> <p>28. Intermediate Macroeconomics MIT OpenCourseWare Free Online Course Materials https://ocw.mit.edu/courses/economics/14-05-intermediate-macroeconomics-spring-2013/</p>
Обсяг курсу	48 години аудиторних занять; 32 години лекцій та 16 годин практичних занять; 72 години самостійної роботи
Очікувані результати навчання	<p>Після завершення цього курсу студент буде:</p> <p>Знати: методологічні засади математичного моделювання процесів, об'єктів та явищ ринкової економіки, математичні моделі та методи аналізу економічного розвитку на макро-, мезо- та мікроекономічному рівні, еволюційні методи моделювання; математичні моделі економічної безпеки на різних рівнях управління, математичні моделі діагностики банкрутства, математичні методи й моделі інноваційного розвитку, моделі діяльності малих підприємств та домогосподарств, моделі системних характеристик.</p> <p>Вміти: аналізувати соціально-економічні об'єкти і процеси з використанням класичних методів моделювання, проводити системний аналіз і моделювати соціально-економічні системи різних рівнів, розробляти та досліджувати математичні моделі функціонування економічних систем та об'єктів, застосовувати математичні методи на макро-, мезо- та мікроекономічному рівні, застосовувати методи еволюційного моделювання, аналізувати адаптивні й раціональних очікувань на різних рівнях управління; застосовувати математичне моделювання економічної безпеки на різних рівнях управління, моделі економічної безпеки регіону та підприємства, методи діагностики банкрутства, методи нечіткої логіки, моделі антикризового індикативного планування методами аналізу ієрархій; оцінювання системних характеристик підприємства: маневреність, життєздатність, надійність; моделювати функціонування та оцінювання стратегій розвитку малих підприємств, моделювати управління депозитним</p>

	<p>портфелем домогосподарства.</p> <p>Загальні компетентності (ЗК):</p> <p>ЗК 8. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.</p> <p>Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК):</p> <p>СК 1. Здатність застосовувати науковий, аналітичний, методичний інструментарій для обґрунтування стратегії розвитку економічних суб'єктів та пов'язаних з цим управлінських рішень.</p> <p>Спеціальні (фахові, предметні) компетентності спеціалізації (СКС):</p> <p>СКС 12. Здатність розробляти та досліджувати економіко-математичні моделі діяльності об'єктів ринкової економіки та бізнес-процесів, проводити їхній аналіз, оцінювання, прогнозування, планування та вдосконалення систем керування ними.</p> <p>СКС 14. Здатність застосовувати математичні методи для побудови моделей аналізу та прогнозування, визначення тенденцій розвитку соціально-економічних та фінансово-економічних систем.</p> <p>Програмні результати навчання (ПРН):</p> <p>ПРН 1. Формулювати, аналізувати та синтезувати рішення науково-практичних проблем.</p> <p>ПРН 7. Обирати ефективні методи управління економічною діяльністю, обґрунтовувати запропоновані рішення на основі релевантних даних та наукових і прикладних досліджень.</p> <p>ПРН 8. Збирати, обробляти та аналізувати статистичні дані, науково-аналітичні матеріали, необхідні для вирішення комплексних економічних завдань.</p> <p>ПРН 9. Приймати ефективні рішення за невизначених умов і вимог, що потребують застосування нових підходів, методів та інструментарію соціально-економічних досліджень.</p> <p>ПРН 16. Здійснювати передпроектний аналіз і моделювання економічних об'єктів різної складності на мікро-, мезо- та макрорівні з позиції сучасних економічних концепцій, забезпечувати інформаційно-аналітичну підтримку бізнес-процесів та інноваційної діяльності.</p> <p>ПРН 20. Ефективно застосовувати інформаційні технології для дослідження економічних об'єктів.</p>
Ключові слова	Ринкова економіка, математичне моделювання, економічний розвиток, адаптивні та раціональні очікування, економічна безпека, Системні характеристики.
Формат курсу	Очний
	Проведення лекцій, практичних занять та консультації для кращого розуміння тем
Теми	<p>Тема 1. Методологічні засади математичного моделювання процесів, об'єктів та явищ ринкової економіки</p> <p>Тема 2. Концепції управління трансформаціями</p> <p>Тема 3. Модель економічного зростання Харрода-Домара</p> <p>Тема 4. Модифікації моделі Солоу</p> <p>Тема 5. Еволюційні математичні методи та моделі аналізу і прогнозування економічних змін</p> <p>Тема 6. Еволюційна модель Нельсона-Уінтера</p>

	<p>Тема 7. Моделювання та аналіз адаптивних і раціональних очікувань на різних рівнях управління</p> <p>Тема 8. Економетричний підхід у моделюванні показників на основі теорії очікувань</p> <p>Тема 9. Математичне моделювання економічної безпеки на різних рівнях управління</p> <p>Тема 10. Математичне моделювання економічної безпеки методами кластерного аналізу</p> <p>Тема 11. Методи факторного аналізу в моделювання економічної безпеки</p> <p>Тема 12. Моделі економічної безпеки з використанням математичного інструментарію нечіткої логіки</p> <p>Тема 13. Математичні методи та моделі індикативного планування і діагностики ймовірного банкрутства підприємства</p> <p>Тема 14. Діагностики ймовірного банкрутства підприємства методами дискримінантного аналізу</p> <p>Тема 15. Математичні моделі антикризового індикативного планування методами аналізу ієрархій</p> <p>Тема 16. Математичні методи і моделі аналізу процесів інноваційного розвитку підприємства</p>
Підсумковий контроль, форма	Письмовий екзамен
Пререквізити	Для вивчення курсу студенти потребують базових знань з дисциплін лінійна алгебра, економетрія, дослідження операцій, економічна кібернетика моделювання економіки, моделі економічної динаміки, імітаційне моделювання тощо.
Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу	Презентація, лекції, практичні заняття, колаборативне навчання (форми – групові проекти, спільні розробки) проектно-орієнтоване навчання, дискусії.
Необхідне обладнання	Excel, R, Python
Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)	<p>Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою. Бали нараховуються за наступним співвідношенням:</p> <ul style="list-style-type: none"> • практичні заняття: 30% семестрової оцінки; максимальна кількість балів 30 • контрольні заміри (модулі): 20% семестрової оцінки; максимальна кількість балів 20 • іспит: 50% семестрової оцінки. Максимальна кількість балів 50 <p>Підсумкова максимальна кількість балів 100</p> <p>Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються.</p>
Питання до заліку чи екзамену.	Сторінка курсу https://econom.lnu.edu.ua/course/matematychni-metody-i-modeli-rynkovoji-ekonomiky
Опитування	Анкету-оцінку з метою оцінювання якості курсу буде надано по завершенню курсу.

Схема курсу

Тиж.	Тема, план, короткі тези	Лекції, год	Практичні заняття, год	Самостійна робота, год
1	<p>Тема 1. Методологічні засади математичного моделювання процесів, об'єктів та явищ ринкової економіки</p> <p>Особливості сучасної стадії економічного розвитку (характеристики вітчизняної економіки, постіндустріальна економіка, еволюційна економіка; змішана, перехідна, трансформаційна економіка)</p> <p>Генезис та еволюція концепцій і стратегій розвитку (класичні моделі соціально-економічних систем, економіка як підсистема суспільства, самоорганізація, кібернетичні системи)</p> <p>Генерування нової інформації. Механізм соціальних мутацій (інформація в теорії систем, невизначеність)</p>	2	1	2
2	<p>Тема 2. Концепції управління трансформаціями</p> <p>Концепції управління трансформаціями (реінжиніринг господарської діяльності, еволюційний та революційний підходи до управління трансформаціями)</p> <p>Адаптація і трансформація (поняття адаптації, само налаштування систем, трансформації систем)</p> <p>Економічне зростання і стійкість (характеристики складності економічних систем, типи економічної інфраструктури)</p>	2	1	2
3	<p>Тема 3. Модель економічного зростання Харрода-Домара</p> <p>Модель економічного зростання Харрода-Домара. Головні припущення моделі та результати застосування</p>	2	1	2
4	<p>Тема 4. Модифікації моделі Солоу</p> <p>Модель Солоу та спроби її застосування до країн, що розвиваються</p> <p>Модель Менк'єу-Ромера-Уейла</p> <p>Розширення моделі Солоу з урахуванням накопичення людського капіталу</p>	2	1	3
5	<p>Тема 5. Еволюційні математичні методи та моделі аналізу і прогнозування економічних змін</p> <p>Рутини, пошук та модернізація рутин як основні структурні елементи еволюційних моделей</p>	2	1	2

	Еволюційна модель економічного відбору Селекційна рівновага Марківська модель заміщення чинників виробництва, пошук нових технологій			
6	Тема 6. Еволюційна модель Нельсона-Уінтера Головні припущення моделі Нельсона-Уінтера. Механізм реалізації моделі. Розв'язування та висновки.	2	1	2
7	Тема 7. Моделювання та аналіз адаптивних і раціональних очікувань на різних рівнях управління Раціональні та адаптивні очікування в економіці Застосування моделей очікування у економічній динаміці	2	1	2
8	Тема 8. Економетричний підхід у моделюванні показників на основі теорії очікувань Економетричний підхід у моделюванні показників на основі теорії очікувань. Моделі Кейгана, Фрідмена, павутиноподібна.	2	1	3
9	Тема 9. Математичне моделювання економічної безпеки на різних рівнях управління Безпека як економічна категорія (поняття економічної безпеки, рівні, структура, класифікація економічної безпеки)	2	1	2
10	Тема 10. Математичне моделювання економічної безпеки методами кластерного аналізу Методи кластерного аналізу в моделюванні економічної безпеки(Нормування даних. Міри відстані в кластерному аналізі та особливості їхнього застосування. Агломеративні та дивізійні методи кластерного аналізу. Критерії якості розбиття в кластерному аналізі. Алгоритми кластерного аналізу різних видів)	2	1	2
11	Тема 11. Методи факторного аналізу в моделювання економічної безпеки. Методи факторного аналізу в моделювання економічної безпеки. (Метод головних компонент: ідея, алгоритм та критерії якості. Метод головних факторів: ідея та алгоритм)	2	1	2
12	Тема 12. Моделі економічної безпеки з використанням математичного інструментарію нечіткої логіки Застосування елементів нечіткої логіки до моделювання економічної безпеки регіонів Застосування елементів нечіткої логіки до моделювання діагностики банкрутства підприємства	2	1	3
13	Тема 13. Математичні методи та моделі індикативного планування і діагностики ймовірного банкрутства підприємства Методологічні аспекти індикативного планування. Поняття і структура індикативного планування. Етапи індикативного планування. Поняття банкрутства. Ступені ризику банкрутства. Показники.	2	1	2
14	Тема 14. Діагностики ймовірного банкрутства	2	1	2

	<p>підприємства методами дискримінантного аналізу Поняття дискримінантного аналізу. Дискримінантна функція та розрахунок її коефіцієнтів Базові дискримінантні моделі діагностики банкрутства підприємства Моделювання банкрутства підприємства з урахуванням специфіки української економіки</p>			
15	<p>Тема 15. Математичні моделі антикризового індикативного планування методами аналізу ієрархій Математична формалізація методу аналізу ієрархій Алгоритм методу аналізу ієрархій Оцінювання кредитоспроможності позичальника банку методом аналізу ієрархій</p>	2	1	2
16	<p>Тема 16. Математичні методи і моделі аналізу процесів інноваційного розвитку підприємства Сутність інновацій та їхній вплив на економічний розвиток (поняття інновацій, роль інновацій, теорія циклів М. Кондратьєва, теорія інноваційного розвитку Й. Шумпетера, класифікація циклів за Шумпетером; технологічна, техніко-економічна та техніко-соціо-економічна парадигми економічного зростання) Етапи інноваційного процесу та життєвий цикл інновацій Математичні моделі інноваційного розвитку</p>	2	1	3
	Всього	32	16	72